

Dezider Sever S Rodinou Na Dovolené V Betlanovcích

Na téhle fotografii jsme na dovolené v Betlanovcích. Nalevo stojí křesťanská chůva, kterou jsme se sestrou měly. Vedle chůvy se o hůlku opírá maminka Pavla Severová (tehdy Silbersteinová, rozená Löwyová) a vedle maminky pak stojí tatínek, Dezider Sever (tehdy Silberstein) se mnou v náručí. Starší dáma s hůlkou stojící vedle tatínka je má babička z otcovy strany Maria Silbersteinová

(rozená Hexnerová) a vedle ní stojí její sestra.

Během návštěv a o letních prázdninách, kdy jsem k nim jezdila, jsem měla možnost přijít do kontaktu s náboženským životem - mí prarodiče byli skuteční ortodoxní Židé. Oba byli z Betlanovců, což je malá vesnička blízko Tater v okrese Spišská Nová Ves.

Babiččina rodina původně přišla z Pyrenejského poloostrova. Když odtamtud byli na konci patnáctého století vyháněni židé, odešli Hexnerovci ze Španělska. Chtěli se původně usadit v českých zemích, ale platil tu zákon, že židovská rodina může mít snad maximálně dvě děti, a tak se usadili na Slovensku. V jejich případě to bylo nutné, jelikož oni měli příšerně moc dětí! Takže můj tatínek na toto téma vtipkoval, ačkoliv to vlastně ani nebyl vtip, to byla realita - když se ho lidé ptali, jak je možné, že všichni ti Hexnerovi jsou jedna a tatáž rodina - tak odpovídal: „To bylo tak: byl jakýsi Hexner a ten měl dvanáct synů, každý ten syn měl zase dvanáct synů, a ti každý zase dvanáct, dvanáct a dvanáct synů, no a všichni ti jsou moji příbuzní...“ Ale asi na tom bude něco pravdy, protože Hexnerovi byli skutečně velmi početní. Bohužel, většina těchto mých příbuzných zahynula za války v koncentračních táborech, všechny moje sestřenice, bratrance, tetičky a strýčkové... Vím akorát o jednom svém pra-prastrýčkovi Erwinovi Paulu Hexnerovi, který emigroval do Ameriky a stal se tam slavným ekonomem, dodnes se uděluje Hexnerova cena, která nese jeho jméno. Z celé početné rozvětvené rodiny se zachránil jenom tento strýček.

Betlanovce byly malá obec, kde babička s dědečkem měli obchůdek se smíšeným zbožím. Babička s dědečkem měli statek, na kterém pracovali. Ani v Betlanovcích, ani v okolních vesnicích nebyla synagoga, tak se ji rozhodli moji prarodiče nechat vystavět. Iniciovali stavbu a financovali ji, takže se zasloužili o to, že v Betlanovcích stojí synagoga. Počítám, že to mohlo být někdy ve dvacátých letech dvacátého století.

V rodině mých prarodičů z otcovy strany se dodržovaly židovské zvyky, vařila se košer strava, třídilo se nádobí na různé pokrmy a svátky, chodilo se do synagogy, praktikoval se ortodoxní způsob života. Byla jsem dítě, takže na žádné konkrétní detaily si už příliš zřetelně nevzpomínám, ale pamatuji si, že jsme s bratrance, sestřenicemi či s mojí sestrou vždy u prarodičů byli přes prázdniny a měli jsme možnost se seznámit se skutečným židovským cítěním. Byly jsme ještě děti, takže jsme často něco popletly a potom babička s dědečkem museli po nás chyby napravovat, takže si vzpomínám, že se musely strkat nože do země, které tam musely být několik dní, aby bylo vše zase rituálně čisté.

Bohužel, idylické prázdniny a bezstarostné dětství u babičky s dědečkem skončily, když mi bylo osm let. Začal Slovenský stát, přišly všechny ty hrůzy a pronásledování Židů, a my jsme přestali k babičce s dědečkem jezdit. Rodiče měli jiné starosti, museli řešit co dělat, koho kam ukrýt, jak se zachovat. Od osmi let jsem už v Betlanovcích nebyla. Celá otcova rodina zahynula v koncentračních táborech. Otcovi se podařilo babičku uchránit před transportem, skrýval ji do roku 1944 v Bratislavě, ale nakonec ji stejně transport neminul a zahynula v Osvětimi. Okolnosti babiččina skrývání a následného zatčení neznám, byla jsem moc malá, abych si to pamatovala, navíc po válce jsem se o válečných událostech velmi dlouhou dobu neměla vůbec chuť s nikým bavit.